

МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ

«ХОВУ-АКСЫНСКАЯ СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА»

«Рассмотрено»

«Согласовано»

«Утверждаю»

Педсоветом

Зам. дир по УВР

Руководитель

Протокол №1

Ланзы А.Н. /Ланзы А.Н./

Докап-оол К.Ф. /Докап-оол К.Ф./

31 /31/ августа 2023г

31 /31/ августа 2023г

**Адаптивная основная
общеобразовательная программа**

Комбу Даш-Чимит Аяновича

по родному языку

1 класс

(вариант 7.2)

на 2023-2024 учебный год

Составитель:

Сундуй Чейнеш Кызыл-ооловна

учитель начальных классов

2023г

Тайылбыр бижик

Бо программаны А.А.Алдын-оол, К.Б. Март –оол, Н.Ч. Бамбанын «Үжүглел» . номунга 7.2 вариант таарымчалыг 1 класс оореникчи Комбу Даш-Чимит Аяновичке таарыштыр тургускан. Бо класстарда өөренип турар уругларның билиг мергежилинин тускайын барымдаалааш, бердинген темаларга немелде материалдарны киирбээн. Ол ажылдың кол угланыышкыны уругларның чугаазын сайзырадыры, ниити билиин бедидери, өөренип турар чүүлдерин сайгарып, бөлүктөп, деңнеп, түңнеп билиринге оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып тайылбырлаарынга өөреникчини чаңчыктырар.

Программаның кол угланыышкыны **дараазында сорулгаларны** чедип алырынче угланган.

а) уругну чечен чогаал оранынче углап, сөстүң уран чурумалдыг овор-хевириң дамчыштыр сөзүглелдиң долу болгаш делгем утка-шынарлыын угаап билип алырынга дузалааар;

б) чечен сөстүң чогаалдары уругну номчулгага ынак, бүгү-ле чараш чүүлге хандыкшылдыг, ону шын үнелеп билир кылдыр чаңчыктырар;

в) номчаан чүүлүнүң утказын шингээдиринден аңгыда уругнун ниити билииниң деңнелин делгемчидериниң дуржулказын байыдар болгаш амыдыралга оларның мөзү-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлээр;

Словарь ажылынга сөзүглелдиң утказын илередиринге херек. Өске-даа ажылдарга 10-15 минутада хөй эвес үени чарыгдаар.

Берге эвес сөзүглелди литературлуг шын адаанын езугаар, медреселдиг шын аянын номчуур.

Номчулганың темпизин шын сагып билир. Тыва дылдың лексика болгаш фонетика талазы-биле эге билигни алыры.

Шын номчулга болгаш бижилгеге чаңчыктырып, ийи кижилер аразынга чугаалажыышкынынга киржир;

Чаңгыс кижиниң сагыш-сеткилин илереткен чугааны тургузар болгаш бичии хемчээлдиг шинчилел болгаш медээ сөзүглелдерни бижиир.

Тыва дылга хумагалыг болур, сагыш-сеткилинден ооң арыын онзагайын үнелеп, камнаарынга харысалгалыг болур.

Тыва дылынга сонuurгалын оттурар болгаш бодунуң чугаа домаан сайзырадырга чүткүлүн бедидер.

Өөреникчиниң кичээлге болгаш кичээлден дашкаар ажылдарга киржилгези:

1. Дыңнап тургаш, адаар:

- башкының берген үлегерин өттүнүп үннү шын адаар;
- сөске үннүң туружун шын илередип, тода адаар;
- эжеш ажык эвес үннерниң ылгалын тода адаар;
- узун, кыска, өк-биле адаар ажык үннерни онзагайлап адаар;

- алфавитти чурум-чыскаал аайы-биле адаар;
- үлегерлээн болгаш словарь сөстөрүн дыңнап адаар.

2. Хайгаарал ажылы:

- башкының номчаан шүлүүндөн бердинген үн кирген сөстөрүн тывар, ол сөстө үннүң туружун (эгезинде, ортузунда, сөөлүндө) тодарадыр;
- бердинген үннерден херек үннү тывар, оон характеристиказын чугаалаар. Чижээ: Б...р (е,ээ) келем, акый!
- Сөзүглелге дөмей уткалыг сөстөрүн ажыглаар
- Сөзүглелден медээ, айтырыг, кыйгырыг домактарын тывар;
- Сөзүглелден чаңгыс аймак кежигүннерлиг домактарны тывар;
- Сөзүглелден хуу аттарны көргүскен сөстөрүн тывар;

3. Хевирлеп - дүрзүлээр ажыл:

- сөстүн тургузуун дүрзүлел чуруун шыяр;
- демир дузак, пластилин болгаш өске-даа материалдарның дузазы-биле үжүктөрүн дүрзүлөп кылыр;
- домактарның тургузуун дүрзүлөп чуруун шыяр;
- сөс тургузуун дүрзүлөп шыяр;
- дорт чугаалыг домакты дүрзүлөп чуруун шыяр;
- кескен үжүктөр-биле кассага сөстөр тургузар;

4. Деңнээри:

- бердинген дүрзүгө тааржыр сөстөрүн тывары;
- номчаан сөзүңгө дүүштүр чурукту дөмейлээр;
- үн болгаш оон үжүүн деңнээр;
- улуг болгаш бичии үжүктөрнүң бижээнин деңнээр;
- үлегерлиг бижилге биле өөреникчинин бижээнин деңнээр;
- домак биле сөстү деңнээр;

5. Тайылбырлаары:

- узун, кыска болгаш өк-биле адаар ажык үннерни шын адаарын, оларның туружун, дүрзүгө көргүзүп тайылбырлаар;
- чымчак болгаш кадыг демдектернүң ужур-дузазын тайылбырлаар;
- улуг үжүк-биле бижиир сөстөрнүң дүрүмү;
- сөстү слогтарга чарарының дүрүмү;

- сөстүн дорт болгаш доора утказын тайылбырлаар;
- чаңгыс аймак кезигүүннерлиг домакты шын бижиириниң дүрүмү.

6. Шинчилээри:

- сөстөрни слогтарга чарары, сөстө каш слог барын тодарадыры, бердинген слогтарга тааржыр сөстөрни тывары (□-□-□ мал-чын-нар);
- чурукка ат тыпсыр;
- домактын эгезин, төнчүзүн утка-аайы-биле эде тургузар;
- номчаан сөзүглелинде кандыг болуушкуннар болуп турарынга хамаарышкан салдыган айтырыгларга харыылаар;
- сөзүглелдин кол утказын чугаалаар;
- сөстөрнүң утказының аайы-биле (чүвөлөрнү көргүзүп турар сөстөр, чүвөлөрнүң ылгавыр демдээн көргүзөр сөстөр, чүвөлөрнүң кылдыныын көргүзөр сөстөр) шинчилээр.

7. Номчулга:

- слогтап номчуур;
- бодунуң иштинде номчуур;
- химиренип номчуур;
- рольдап номчуур;
- бижик демдектерин сагып, домактарны аянынг номчуур
- шиижидип ойнаары;
- хевирин өскерткен домакты азы сөзүглелди эдип номчуур.

8. Дүжүрүп бижилге:

- башкының бижээн үлегеринден дүжүрүп бижиир;
- парламал болгаш бижимел сөзүглелди дүжүрүп бижиир;
- бердинген даалга-биле сөстөрни болгаш домактарны дүжүрүп бижири;
- хевирин өскерткен сөзүглелди эде тургуспушаан бижиир.

Өөреникчилерниң номчулга талазы-биле алган билиглеринге, мергежилдеринге, чаңчылдарына кол негелделер

1-ги классты доозуп турар уруг төрөөн дылының бүгү үннерин болгаш үжүктөрүн, оларның кол ылгалын билген турар.

Өөреникчининг кол мергежилдери болгаш чаңчылдары: сөстерде үннерни ылгап, оларның туружун тодарадып билир; ажык, ажык эвес үннерни болгаш үжүктөрнү, кыска, узун ажык үннерни болгаш үжүктөрнү бот-боттарындан ылгап билири; домактардан сөстөрни

ылгап тывар; улуг болгаш биче үжүктөрнү шын, чараш, тода бижип билир; бижимел болгаш парламал шрифт-биле бижиттинген сөстөрнү, домактарны иштинде слогтап адап ора, шын дүжүрүп бижип; адаары болгаш бижири дүүшкек 3—4 берге эвес сөстен тургустунган домактарны адап бээрге, үжүктөр кагбайн шын бижиир; домак эгезинге улуг үжүктү бижири; сөөлүнге улуг секти салыры.

Нарын эвес сөстөрнү слогтавайн чүгүртү номчуп, оларның шын, медреселдиг, аянның болурун сагыыры; сөстөрнү тода адавышаан, домак сөөлүгө интонацияны, домактар аразынга паузаны кылыр; башкының номчаан азы чугаалаан чүүлүн кичээнгейлиг дыңнаар болгаш утказын сактып алыр; номчаан чүүлүнге хамаарышкан айтырыгларны харыылаары болгаш башкының дузазы-биле оон, кол утказын илередири; ону кезектерге чарары; сөзүглелди иштинде номчааш, утказын билип алган шаа-биле чугаалап шыдаар; номчаан номнарының адын, авторун шын адап билир; доктаадып алган шүлүктөрүн аянның чугаалап билир; номчулганың негелделерин болгаш шынарларын шын сагывышаан, номчуурунун, темпизин дүргедедип шыдаары; чыл төнчүзүндө номчуурунун, дүргени 1 минутада 25—35 хире сөс; сюжеттиг чуруктар-биле харылзаалыг чугаа тургузары.

Номчаан номнарының авторун, адын шын сактып ап, 5—8 хире биче хемчээлдиг шүлүктөрнү шээжи-биле аянның чугаалап билир.

Бижик демдектерин (. ! ?) барымдаалап домактарны шын номчууру; оларның аразынга үн доктаашкынын кылып билир.

Сюжеттиг болгаш темалыг чуруктарны көрүп тургаш, 3—4 домактан тургустунган харылзаалыг аас-даа, бижимел- даа чугааны тургузуп билир.

Долгандыр турар амыдырал болгаш бойдус-биле таныжылганың түңнелинде өөреникчилер дараазында кол-кол билиглер болгаш чаңчылдарны чедип алыр: чурттап турар республиказының болгаш найысылалының адын билир; кудумчу кечериниң, транспорту оюп эртериниң, кудумчуга чадаг кижилерниң оруктарга чоруур чурумнарын, өрт болдурбазының чамдык дүрүмнерин сагып билир; чылдың янзы-бүрү үелеринде агаар-бойдустун, онзагай демдектерин эскерип билир; чурттап турар черинде чанар болгаш кыштаар элээн каш куштарның аттарын билир; оларны ылгап шыдаар.

Чараштыр бижилге

Улуг болгаш бичии үжүктөрнүң кезектериниң аттарын болгаш бижиириниң дөмөйлешкээн барымдаалап дараазында чурум ёзугаар бөлүктөргө чарар.

Бичии үжүктөр

1. Дорт шугумдан база үстүндө ээтпектиг, адаанда ээтпектиг шугумнардан тургустунган үжүктөр: *и, ш, г, н, р, ү, Ү* — 7

2. Үстүндө айыткан шугумнарда точкалар болгаш дүүшкүннер немешкенинден тургустунган үжүктөр: *й, л, м, ц, и, н, ң, ь, ы* — 9

3. Төгерикиден тургустунган үжүктөр: *о, ө, а, ю, ф, б, д, я* — 8

4. Солагай талакы чартык төгерикиден тургустунган үжүктөр: *с, е, ё, ч, ь, ь, в* — 7

э, х, ж, з, к - 5

Улуг үжүктөр

4. Кол элементизи чалбыш хевирлиг шугумнун чалгыгланчак шугум-биле каттышканындан тургустунган үжүктөр: Г, П,Т, Б, Д — 5

Класстан дашкаар номчулга — уругну чечен чогаалга хандыкшыдарының бир аргазы, литературлуг номчулганың чарылбас кезээ. Класстан дашкаар номчулганың кол сорулгалары өөреникчини уруглар чогаалы-биле таныштырбышаан, номга ынак болурунга кижизидер; уран чогаал дамчыштыр угаан-билииниң ниити деңнелин бедидер; эстетиктиг мөзү-бүдүжүн хевирлеп, ниити сайзыралын чедип алыры; сагыш-сеткил культуразын бүгү талалыг байыдары болур.

Класстан дашкаар номчулга программаның база бир кол хевири, кол өзээ — ооң хөй янзылыг болуп турары. Ол чорук башкыга уругнун номчулгага хереглел-сонуургалын болгаш бот-тускайлаң номчуп база сайгарып билиринге дузалаар.

БЕЛЕТКЕЛ ҮЕЗИ

Башкының кол сорулгалары:

- 1) уругну кичээлдин чурум-сагылгазы-биле таныштырып, аңаа чаңчыктыралы;
- 2) бижикке өөредиринге белеткел;

Ол ажылдарнын кол утказы-биле уругларның сөс курлавырын байыдып, чугаазын сайзырадыры. Уругларны доктаамал кичээнгейлиг, хайгаараачал, сонуургаачал, өөредилгээ сундулуг болурунга белеткээр. Билип алган чүүлдерин деңнеп, сайгарып, түңнеп билиринге чаңчыктырал.

Уругнун ооредилгезинин баштайгы хүннеринден эгелээш-ле улусчу педагогиканың кижизидилгеге салдарлыг аргаларына даянып алгаш, чараш аажы-чаңга, найыралдыг болурунга, хүндүлээчел биче-сеткилдиг, ажылгыр болурунга, бойдуска болгаш ниитиниң өнчү-хөрөнгизинге камныг болурун кижизидип чаңчыктырал.

Стол артынга шын олулары. Бижилге, номчулга үезинде бодун шын алдынары, демир-үжүктү шын тудары, кыдыраашты салыры, кичээл үезинде башкыны эки дыңнаары. Бо негелделерни хүннүң-не кичээл санында чорудуп тургаш, уругларны чаңчыктырал. Белеткел үезиниң бир кол сорулгазы уругларны үннер болгаш үжүктөр-биле таныштырып, номчуп өөрениринге белеткээр. Ынчангаш:

- а) ном-биле таныжар;
- б) оон чуруктары, схемаларын ажыглап тургаш ажыл чорудар;
- в) үннүң анализ-синтезтиг методун ажыглавышаан, бижикке өөредиринге белеткел ажылдары; «домак», «сөс», «слог», «үн» деп терминнер-биле таныжылга, сөстү дыңнап, адап тургаш, ында кирген ажык болгаш ажык эвес үннерни ылгап билиринге чаңчыктырал.

ҮЖҮГЛЕЛ ҮЕЗИ

Уругну шын номчуурунга өөредири - башкының эң харысалгалыг ажылы.

Үжүглел үезинден эгелеп-ле, үннүг анализ-синтезтиг методту ажыглап тургаш, номчуурунга өөредир үннүң анализин кылырда чугаадан домакты, домактан сөстү, сөстен слогтарны, слогтардан үннерни, үннерден чаңгыс херек үннү адап, дыңнап тургаш, ылгадып үндүрер.

Үннүн синтезин кылырда, чаңгыс үннү өске үннерге кожар, үннерден слог, слогтардан сөс, сөстөрдөн домак тургузуп өөредир.

Үннүн анализ-синтезин чорудуп тургаш, кол-ла чүве - уругну шын дыңнап бижииринге чаңчыктыраары. Ону чугаалап, бижип, номчууру оон дыка хамаарылгалыг. Номчулга үезинде сөстөрни шын адап, номчаан чүүлүнүн утказын медресеп билиринче угланган ажылды чорудар.

Үжүктөр бижий берген үеде уруг-биле бижилгениң белеткелин шын чорудары чугула. Баштай үжүктөрниң кол-кол элементилерлерин бижип өөредир:

Үжүктөрни тода болгаш номчуттунгур кылдыр бижидип чаңчыктыраар. Сөстү бижиириниң мурнунда оон утказын тодарадып, ында каш үн, үжүк барын сайгарып, орфографияның дүрүмнери-биле харылзаштыраар. Парламал болгаш бижимел сөстөрни домактарны дүжүрүп бижири. Бижиириниң темпизин чоорту дүргедедип, кыдыраажын арыг-силиг эдилеп, кызыл шыйыг-биле аңгылаан шөлдү сагыыры.

ҮЖҮГЛЕЛ СООНДАГЫ ҮЕ.

Үжүглел соондагы үеде бижилгеге чорудар ажылдар:

1. Үжүглел үезинде билип алган билиглерин быжыглап, системажыдары.
2. Үннер болшаг үжүктөрниң ылгалы. Ажык болгаш ажык эвес үннер.
3. Үн илеретпес үжүктөр. Алфавит-биле практиктиг таныжылга.
4. Сөс, домак, чугааның чүдөн тургустунары.
5. Сөстү слог аайы-биле көжүрери.
6. Бижиириниң темпизин чоорту дүргедедип, бижимел, парламал сөстөрни, домактарны, улуг болгаш биче үжүктөрниң кезектерин барымдаалап шын бижири.
7. Адаары болгаш бижири карышкак эвес сөстөрни, домактарны башкы адап бээрге бижири. Домак эгезинге, улуг үжүк бижири, сөөлүнге улуг сек салырынга чаңчыктыраары. Кижиниң ат, фамилиязын, адазының адын шын бижииринге мергежилгелер чорудар.

Номчулганың чаңчылдарын ханылыдыр болгаш быжыглап, слогтап-даа, слогтаашкын чокка-даа шын адап номчуп өөредир. Сөзүглелде абзацтарны эскерип билири болгаш абзац бүрүзүнүн утказын чугаалап билиринге чаңчыктыраар. Номчаан чүүлүнүн утказын дүүштүр айтырыгларга харыылаары, сөзүглел иштинден тып номчууру. Диалогтарны, сөзүглелдерни аянның кылдыр рольдап номчууру.

Сюжеттиг чуруктарга сөзүглелди тургузары.

Номчулганың темпизин чоорту дүргедедириниң аргаларын башкы ажыглаар, чыл төнчүзүндө 1 минутада 25-35 хире сөс номчуурун чедип алыр.

Тыва дыл болгаш номчулга.

Бирги класска класстан дашкаар чорудар кичээлдерниң сорулгалары:

1. Бодун төлептиг ап билири. Бодунуң болгаш өскениң үезин үнелээри. Каржы болбас.

2.Улуг улусту хүндүлөп, бичии кижилерни кээргеп, чаптап билири. Хире-шаа-биле дузазын чедирип, ачы-буянын, биче сеткилдиг болурун хевирлээр.

4. Дузааргак болуру. Сагылга-чурумга хамаарышкан мораль-этиктиг билиглерни сагып билиринге чаңчыктырар.

5. Төрээн чурту - Тывазынга, Россияга ынаа болгаш чоргааралы. Оон бойдузунга, дириг амытаннарынга, үнүштеринге, арга-арыыга, сагыш-човангыр, хумалалыг хамааралгазы болгаш сагыыр ужурлары.

6.Уругга номну үнелеп, «Ном-билиглерниң үндезини» деп угаадыгны билиндирер. Уругның делегей көрүүшкүнүн , номга сонуургалын бедидер. Номчулга-амыдыралдың бир кол негелдези кылдыр, номчуурунга чаңчыктырып, библиотека-биле харылзаазын быжыглааар.

	Эрттирер хүнү		Тема	Баш бурунгаар салдынганы	
	План	Факт.		Ниити ооредиглиг	Метапредметтиг
1			Билиг кичээли. Школа-биле таныжылга	Номчуп, бижип өөрениринге белеткенир. Үн, үжүк, слог, домак, чугаа дугайында билип, оларны схема дузазы-биле ылгап турар болур.	Номда демдектернин схемаларнын утказын билип алыр. Өөренир черин чурумга тудуп өөрү-биле таныжар. Айтырыг салып, анаа харыылап ооренир.
2			Чугаа. Бижимел, аас. Ужуглел бижилгези		
3			Домак. Домакты бижири.		
4			Сос.Слог		
5			Үн. Ажык болгаш ажык эвес уннер-биле таныжылга		
6			А,а деп ун болгаш ужук	Уннернин характеристиказын билип алыр. Ооренген ужуктеринден тургустунган состерни номчуп ооренип алыр. жуктернин бижимел хевирин танып, оон унун ылгап билир болур. Й уннуг ужуктерни шын бижип ооренип алыр. Созуглелдин темазын, оон кол утказын тодарадып база чугаалап билир болур.	Башкынын удуртулгазынын аайы биле ооренир черин чурумга тудуп билир болур. Кылган ажыл бердинге даалга ёзуг шууштурер. Бир эвес ажылы частырыглыг болза, немей ажылда кылыр болур. Башкы денге коргузуг материалын коруп ажылдап билир болур. Ном-биле ажылдап б болур.
7			Л,л депун болгаш ужук		
8			О,о депун болгаш ужук		
9			М, м депун болгаш ужук		
10			С, с депун болгаш ужук		
11			Н, н депун болгаш ужук		
12			Ч, ч депун болгаш ужук		
13			Ы, ы деп ун болгаш ужук		
14			У,у депун болгаш ужук		
15			Дужуруп бижилге		
16			Р, р депун болгаш ужук		
17			Ү, ү депун болгаш ужук		
18			И, идепун болгаш ужук		
19			Э, э депун болгаш ужук		

20			Диктант		
21			е деп кыска ун, оон ужуу		
22			Э, ээ, е ужуктуг состер	Уннернин характеристиказын билип алыр. Ооренген ужуктеринден тургустунган состерни номчуп ооренип алыр.	Справочниктерни ажыглап херек материалды тып билип. Созуглел, чурук, схем биле коргускен материалды номчуп билири.. Чувелернин домей болгаш ангы чуулун ылгап билири.
23			Ш, ш депун болгаш ужук		
24			Ө, өдепун болгаш ужук		
25			Д, д депун болгаш ужук		
26			Б, б депун болгаш ужук		
27			Г, г депун болгаш ужук	Алфавиттин ужуктерин чурум ёзугаар шын адап билир болур.	
28			Дужуруп бижилге	/в/ деп үннүң характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстерни ном-чуп өөренип алыр.	Башкының айтырыынга харыы берип шыдаары. Башкы-биле деңге көргүзүматериалын көрүп ажылдап база ном-биле ажылдап билири.
29			Чугаа сайзырадылгазы. Чурук-биле ажыл.		
30			/в/ деп үн болгаш В,в деп үжүктөр		
31			/в/ деп үн болгаш В,в деп үжүктөр.	/в/ деп үннүң характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстерни ном- чуп өөренип алыр. Үжүктөрнүң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур.	Башкының айтырыынга долу харыы берип шыдаары. Башкы-биле деңге көргүзүматериалын көрүп ажылдап база ном-биле ажылдап билири.
32			/т/ деп үн болгаш Т,т деп үжүктөр.	/т/ деп үннүң характеристиказын сөстүн эгезинге турда канчаар адаттынарын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстерни ном- чуп өөренип алыр . Сөс иштинден /т/ деп үннү ылгап өөренип алыр.	Төрээн Тывавыс тың каада булуңнарында тараачерлерниң барын база культура ларын билип алырлар. Башкының айтырыынга долу харыы берип шыдаар ужурлугу.
33			/т/ деп үн болгаш Т, т деп үжүктөр. Бичии т деп үжүктү бижири	/т/ деп үннүң характеристиказын сөстүн сөөлүнге тургаш канчаар адатты нарын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстерни чүгүртү номчуп өөренип алыр . Сөс иштинден /т/ деп үннү ылгап билир болур	Арганын куштарын танып билип алырлар. Башкының айтырыынга харыы берип шыдаары. Башкы-биле деңге көргүзүматериалын көрүп ажылдап база ном-биле ажылдап билири.
34			Катаптаашкын	Ол үнден тургустунган сөстер- ни номчуп өөренип алыр. Үжүктөрнүң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур. . Бердинген слог тарны улаштыр сөстер тургузуп	Малчыннарның чурттап турар чериниң долган д турар хүрээлениң чараш чугаалап шыдаптарлар.Башкының айтырыынга долу харыы берип шыдаары.. Башкы
35			/т/ деп үн болгаш Т,т деп үжүктөр. Улуг Т деп үжүктү бижири		

				өөренип алырлар.	биле деңге көргү үт материалын көрүп ажы база ном-биле ажылдап билир болур.
36			/к/ деп үн болгаш К, к деп үжүктөр	/к/ деп үннүн характеристикасын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстөрни ном- чуп өөренип алыр.	Бистин суурнун суг шыгжамырын га (далай) эжеш куштарнын кээп чурттап тура рын билип алыр лар. Башкының айтырынга долу хары берип шыдаар уjurлуг.
37			/к/ деп үн болгаш К, к деп үжүктөр. Бичии к деп үжүктү бижири	/в/ деп үннүн характеристикасын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстөрни ном- чуп өөренип алыр. Үжүктөрнүн бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур.	Делегейде күрү нелер к кө вей база күрүне бүрү туктуг, сүлделиг, гимни дээрзин билип алырлар. Тывавыстың тугунун, сүлдези ниң утказын би алырлар.
38			/к/ деп үн болгаш К, к деп үжүк-тер. Улуг К деп үжүк- тү бижири <i>Оюн кичээл «Ужуктерим, оннуктер».</i>	Ол үнден тургус тунган слогтар- ны, сөстөрни ном чуп өөре- нип алыр. Үжүктөрнүн бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур.	Тывада озуп турар катта (эм каттарны) болгаш т культураларын билип алырлар. Эм каттарны каяа ажыглаарын билип алыр. Презентация ажыглаар.
39			<i>Оюн кичээл «Ужуктерим, оннуктер».</i>	/п/ деп үннүн характеристикасын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстөрни ном- чуп өөренип алыр.	Араатан амытанпарнын амыдыралын болгаш ту лаада паганың ду гайын билип алыр. Башкының айтырынга долу хары берип шы даары .
40			/п/ деп үн болгаш П, п деп үжүктөр		
41			/п/ деп үн болгаш П, п деп үжүктөр. Бичии п деп үжүктү бижири	/в/ деп үннүн характеристикасын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстөрни ном- чуп өөренип алыр. Үжүктөрнүн бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур.	Чурукчунун херекселде четчелеп билип алырлар. Тыва эдилелдерни таны билип алыр.
42			/п/ деп үн болгаш П, п деп үжүк-тер. Улуг П деп үжүк- тү бижири	Ол үнден тургус тунган слогтар- ны, сөстөрни ном чуп өөре- нип алыр. /п/ биле /б/ деп уннернин характеристикасын берип ооренип алыр. Үжүктөрнүн бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур.	Спортка хандыкшыл, дадыгышкын, кадыкш болгаш сугга эштирге ажыктыг болурун били алырлар. Хемге эжинер оваарымчалыг болуру.
43			Ң деп ун болгаш ң деп ужук	/н/ деп үннүн характеристикасын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстөрни ном- чуп өөренип алыр. /н/ деп ун	Башкының айты рыын долу хары берип шыдаары. Аңныыр ажы агыын билип алыр.

				кирген сөстөргө слог болгаш ун анализин кылыр.	
44			Н деп ун болгаш ооң ужуу. Н деп үжүктү бижири.	/н/ деп үннүн характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстөрнү ном- чуп өөренип алыр. Үжүктүн бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур.	Тыванын географиязын кысказы-биле билип ба. Монгун-Тайга кожуунд тарба ганнар өзүп тура билип алыр лар. Башкы айтырыынга долу хары берип шы даары.
45			Хыналда дужуруп бижилге	/х/ деп үннүн характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстөрнү ном- чуп өөренип алыр.	Хаваннар азырал болган черлик болурун билип а. Башкының айтырыынга хары берип шы даар н. Башкы-биле дең ге көргү мате риалын көрүп ажы база ном-биле ажыл даг билири.
46			/х/ деп үн болгаш Х, х деп үжүктөр		
47			/х/ деп үн болгаш Х, х деп үжүк тер. Бичии х деп ужук ту бижири.	Үжүктөрнүн бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур. / х/ деп үннүн характеристиказын кылып билир болур.. Ол үнден тур густунган слог тарны, сөстөрнү ном- чуптарлар.	Ыттарнын поро далары. Янзы-буру дээрзин база ыттын онзагайын билип алыр. Башкының айтырыынга долу хар берип шыдаары .
48			/з/ деп үн болгаш З, з деп үжүктөр	/з/ деп үннүн характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургустунган слогтарны, сөстөрнү ном- чуп өөренип алыр. Үжүктөрнүн бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур.	Башкының айты рыынга долу хары берип шыдаары. Куш-ажыл к ни каастаар дээр зин билиндирип алыр
49			/ж/ деп үн болгаш Ж,ж деп үжүктөр	/ ж/ деп үннүн характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургус тунган сөстөрнү ном чуп өөренип алыр. Үжүктөр ниң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур. /ж/ биле /ш/ деп үннерниң адаттынарын хайгаараар.	Башкының айты рыынга долу хары берип шыдаары. . Озуп келген ажыл-мергежил шилип алырын чугаалажыр. Домактын схемазын бол слогтардан сөстөр тургу билир болур.
50			/й/ деп үн болгаш Й, й деп үжүктөр	й/ деп үннүн адаттынарын хайгаараар. / й/ деп үннүн характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургус тунган сөстөрнү ном чуп өөренип алыр. Үжүктөр ниң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур.	Домактын схемазын бол слогтардан сөстөр тургу билир болур.
51			Хыналда диктант	Эжеш ажык эвес үннерниң үжүктөрүн ылгап, шын адап билири. Деңнелге сөстөрнүн шын адалгазын, бижилгезин	Башкының айты рыынга долу хары берип билири. Башкы-биле де көргүзүг материалын ке
52			Катаптааш кын. Диктант <i>Кичээл аян-чорук Хх, Зз, Жж.</i>		

				чедип алып.	ажылдап база ном-биле ажилдап билир болур.
53			Кадыг демдек (ъ) <i>Кижи болуру чажындан, аът болуру кулунундан. Оюн кичээл.</i>	Ъ ажык үжүктун соонга чорааш, ол уннун ужуу-биле-катай ок-биле адаар ун коргузер деп чувени билип алырлар. Узадыр, кыска ладыр, өк-биле адаар ажык үн нерни буда вайн, шын дың нап, номчуп ооренип алырлар.	Кылган ажылын бердин даалга езугаар шууштур. Бир эвес ажылы частырыглыг болза, нем ажилдарны кылыр болу
54			/е/ деп үн болгаш Е, е деп үжүктөр	/ е/ деп үннүң характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургус тунган сөстөрни ном чуп өөренип алыр. Үжүктөр ниң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур. Бо ужук тыва сос тернин эгезинге турбас, ийи ун-биле дынналыр кажар ужук дээрзин билип алыр.	Синоним состер дугайы билип алыр.
55			/Ё/ деп үн болгаш Ё, ё деп үжүктөр	/ ё/ деп үннүң характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургус тунган сөстөрни ном чуп өөренип алыр. Үжүктөр ниң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур. Ийи ун-биле дынналыр кажар ужук дээрзин билип алыр. Үн, үжүк анализин кылып өөренип алыр.	Кылган ажылын бердин даалга езугаар шууштур. Бир эвес ажылы частырыглыг болза, нем ажилдарны кылыр болу
56			/ю/ деп үн болгаш Ю, ю деп үжүктөр	/ ю/ деп үннүң характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургус тунган сөстөрни ном чуп өөренип алыр. Үжүктөр ниң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур. Ийи ун-биле дынналыр кажа р ужук дээрзин билип алыр. Үн, үжүк анализин кылып өөренип алыр.	Башкының айты рыынг долу харыы берип шыдаар ужурлуг. Башк биле деңге көргүзүг материалын көрүп ажыл база ном-биле ажилдап билир болур.
57			/я/ деп үн болгаш Я, я деп үжүктөр.	/ я/ деп үннүң характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургус тунган сөстөрни ном чуп өөренип алыр. Үжүктөр ниң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур. Ийи ун-биле дынналыр кажар ужук дээрзин билип алыр. Үн, үжүк анализин кылып өөренип алыр.	Башкының айты рыынг долу харыы берип шыдаар ужурлуг. Башк биле деңге көргүзүг материалын көрүп ажыл база ном-биле ажилдап билир болур.
58			Чымчак демдек. (ь)	Ь ун илеретпес, мурнунда	Орус дылдан улегерлеп

			<i>Оренген ужуктеринге аян-чорук кичээли.</i>	турар ажык эвес унну чымчадыр адаа рын коргузерде херек ужук дээрзин билип алыр. Орус дыл дан улегерлеп алган состерге турарын билип алыр.	алган сөстөрни сактып а Күш-культура-биле өңнуктежири.
59			Катаптаашкын. Диктант.		
60			/ф/ деп үн болгаш Ф, ф деп үжүктөр.	/ ф/ деп үннүн характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургус тунган сөстөрни ном чуп өөренип алыр. Үжүктөр ниң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур.Орус дыл дан улегерлеп алган состерге турарын билип алыр.	Орус дылдан улегерлеп алган сөстөрни сактып а Башкының айтырыынгга харыы берип шыдаа ужурлуг. Хоорайга кудумчуну кечерин бил алыр.
61			/ц/ деп үн болгаш Ц, ц деп үжүктөр	/ ц/ деп үннүн характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургус тунган сөстөрни ном чуп өөренип алыр. Үжүктөр ниң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур.	Орус дылдан улегерлеп алган сөстөрни сактып алыр. Башкының айтырыынгга долу хар берип шыдаар ужур.
62			/щ/ деп үн болгаш Щ, щ деп үжүктөр.	/ щ/ деп үннүн характеристиказын билип алыр. Ол үнден тургус тунган сөстөрни ном чуп өөренип алыр. Үжүктөр ниң бижимел хевирин танып, ооң үнүн ылгап билир болур. Орус дылдан улегерлеп алган состерге турарын билип алыр.	Орус дылдан улегерлеп алган сөстөрни сактып алыр. Башкының айтырыынгга долу хар берип шыдаар у Ору дылдан улегерлеп алган состерге ун, ужук анали
63			Диктант		
64			А. Шоюң шулук «Март» <i>Часкы экскурсия.</i>	Шулукту интонация сагып шын номчуп билири.	Айтырыгларга долу харыылаар, боттары айтырыг салыр, номчаа болгаш корген чуулдерг чугаалаап, бодалдарын илередип билир болур.
65			Домак. Байлак Тыва <i>Кичээл аян-чорук.</i>	Домактын сөстөрдөн ылгалын база домак тонген утканы илере дир дээрзин уруглар шингээдип алыр.	Айтырыглар болгаш чуруктар дузазы-биле домактар чогаадып, харылзаалыг чугаа тург өөренир.
66			Туннел кичээл		